

Republika e Kosovës
Republika Kosova
Republic of Kosovo

Zyra Kombëtare e Auditimit
Nacionalna Kancelarija Revizije
National Audit Office

IZVEŠTAJ O REVIZIJI GODIŠNJIH FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA MINISTARSTVA ODBRANE ZA 2023. GODINU

Priština, Maj 2024

SADRŽAJ IZVEŠTAJA

- 1 Mišljenje revizije
- 2 Nalazi i preporuke
- 3 Rezime informacija o planiranju i ostvarivanje budžeta
- 4 Napredak u sprovođenju preporuka

Dodatak I: Pismo potvrde

Dodatak II: Objašnjenje u vezi sa različitim vrstama mišljenja koje primenjuje NKR i drugim delovima Izveštaja revizije

1 Mišljenje revizije

Završili smo reviziju finansijskih izveštaja Ministarstva Odbrane za godinu koja se završava 31. decembra 2023. godine, u skladu sa Zakonom o Nacionalnoj Kancelariji Revizije Republike Kosova i Međunarodnim Standardima Vrhovnih Institucija Revizije (MSVIR). Revizija je izvršena prvenstveno kako bi nam omogućila da izrazimo mišljenje o finansijskim izveštajima i zaključak o usaglašenosti sa nadležnim organima¹.

Ne-modifikovano mišljenje za godišnje finansijske izveštaje

Završili smo reviziju godišnjih finansijskih izveštaja Ministarstva Odbrane koji sadrže izveštaj o primanjima i uplatama u gotovini, izveštaj o izvršenju budžeta i beleške objašnjenja o finansijskim izveštajima, uključujući rezime značajnih računovodstvenih politika i ostale izveštaje², za godinu koja se završila 31. decembra 2023.

Prema našem mišljenju, godišnji finansijski izveštaji Ministarstva Odbrane, predstavljaju istinitu i realnu sliku u svim materijalnim aspektima, u skladu sa Međunarodnim Standardima Računovodstva za Javni Sektor, prema računovodstvu zasnovanom na gotovini.

Osnova za mišljenje

Revizija je izvršena u skladu sa Međunarodnim Standardima Revizije Vrhovnih Institucija Revizije (MSVIR). Prema ovim standardima naše odgovornosti su opisane ispod kod dela 'Odgovornosti Revizora za Reviziju Finansijskih Izveštaja'. U skladu sa INTOSAI-P-10, MSVIR 130, Etički kodeks NKR-a kao i drugim relevantnim zahtevima za reviziju GFI budžetskih organizacija, NKR je nezavisna od revidiranog subjekta. Smatramo da su revizorski dokazi koje smo prikupili dovoljni i prikladni za osiguranje osnovu za mišljenje.

Zaključak o usklađenosti

Izvršili smo reviziju da li su naknadni procesi i transakcije u skladu sa utvrđenim revizorskim kriterijumima koji proizilaze iz zakona koji se primenjuje na subjekt revizije u kontekstu korišćenja finansijskih sredstava.

Prema našem mišljenju, transakcije izvršene u procesu izvršenja budžeta Ministarstva Odbrane bile su, u svim materijalnim aspektima, u skladu sa određenim kriterijumima revizije koji proizilaze iz zakonodavstva primenljivog na subjekat revizije u kontekstu upotrebe finansijskih sredstava.

Osnova za Zaključak

Revizija je izvršena u skladu sa Međunarodnim Standardima Revizije Vrhovnih Institucija Revizije (MSVIR). Prema ovim standardima naše odgovornosti su opisane ispod kod dela 'Odgovornosti Revizora za Reviziju Finansijskih Izveštaja'. U skladu sa INTOSAI-P-10, MSVIR 130, Etički kodeks NKR-a kao i drugim relevantnim zahtevima za reviziju GFI budžetskih organizacija, NKR je nezavisna od Ministarstva. Smatramo da su revizorski dokazi koje smo prikupili dovoljni i prikladni za osiguranje osnovu za zaključak.

Drugo pitanje

- 1 Ugovori i plaćanja u kategorijama, kapitalne investicije i robe i usluge koje je Ministarstvo odbrane klasifikovalo (ograničeni nivo), nisu deo ovog izveštaja. Ovi ugovori i plaćanja se posebno revidiraju i izrađuje se poseban revizorski izveštaj koji će biti saopšten samo odgovornim licima. Dok predmeti koji imaju nivo tajne klasifikacije nisu revidirani.

Odgovornosti Menadžmenta i upravnih organa o godišnjim finansijskim izveštajima

Vršilac dužnosti generalnog sekretara odgovoran je za pripremu i realnu prezentaciju finansijskih izveštaja u skladu sa Međunarodnim Standardima Računovodstva u Javnom Sektoru - Finansijsko Izveštavanje zasnovano na Računovodstvu Gotovine. Takođe, Vršilac dužnosti Generalni sekretar odgovoran je za uspostavljanje unutrašnjih kontrola, za koje utvrdi da su neophodne kako bi se omogućilo sastavljanje finansijskih izveštaja, bez pogrešnog prikazivanja materijalnih izveštaja izazvanih bilo prevarom ili greškom. To uključuje ispunjavanje zahteva koji proizilaze iz Zakona br. 03/L-048 o Upravljanju Javnim Finansijama i Odgovornosti (sa dopunama i izmenama) i Uredba br. 01/2017 o Godišnjem Finansijskom Izveštavanju Budžetskih Organizacija.

Ministar odbrane je odgovoran za obezbeđivanje nadzora nad postupkom finansijskog izveštavanja Ministarstva Odbrane.

Odgovornosti Menadžmenta o Usklađenosti

Menadžment Ministarstva Odbrane je takođe odgovoran za korišćenje finansijskih sredstava Ministarstva Odbrane u skladu sa Zakonom o upravljanju javnim finansijama i odgovornošću i svim ostalim važećim pravilima i propisima.³

Odgovornost Generalnog Revizora za reviziju GFI

Naši ciljevi su da pružimo razumno uverenje da finansijski izveštaji u celini ne sadrže materijalno značajne pogreške, bilo zbog prevare ili greške, i da izdajemo/izradimo revizorski izveštaj koji uključuje naše mišljenje. Razumna sigurnost je visoki stepen sigurnosti međutim ne garantuje da će revizija koja se vrši u skladu sa MSVIR uvek identifikovati materijalno pogrešno prikazivanje kada ono postoji. Pogrešna prikazivanja se mogu pojaviti usled prevare ili greške a smatraju se materijalnim ukoliko, pojedinačno ili u grupi, razumno očekuje da utiču u ekonomskim odlukama korisnika koje se donose na osnovu ovih finansijskih izveštaja.

Naš cilj je takođe da izrazimo revizorsko mišljenje o usklađenosti relevantnih vlasti Ministarstva Odbrane sa kriterijumima revizije utvrđenim važećim zakonodavstvom u kontekstu korišćenja finansijskih sredstava, u vezi sa revidiranim subjekta.

Kao deo revizije u skladu sa Zakonom o NKR i ISSAI, vršimo profesionalnu presudu i održavamo profesionalni skepticizam tokom cele revizije. Mi takođe:

- Identifikujemo i procenimo rizike od materijalno značajnih pogrešnih prikazivanja finansijskih izveštaja, bilo zbog prevare ili greške, izradimo i izvršimo revizorske postupke

koji odgovaraju na te rizike, i pribavimo revizijske dokaze koji su dovoljni i prikladni da obezbedimo osnovu za naše mišljenje. Rizik od ne otkrivanja materijalno značajnih pogrešnih navoda koji nastaju kao rezultat prevare veći je od onog koji je rezultat greške, jer prevara može uključivati manipulaciju, falsifikovanje, namerne propuste, lažno predstavljanje ili zaobilaženje unutrašnjih kontrola.

- Identifikujemo i procenimo rizike neusklađenosti sa vlastima, bilo zbog prevare ili greške, izradimo i izvršimo revizorske postupke koji su odgovorni za te rizike, i pribavimo revizijske dokaze koji su dovoljni i prikladni da pruže osnovu za naš zaključak o usklađenosti sa vlastima. Rizik od ne otkrivanja materijalno značajnih pogrešnih navoda koji nastaju kao rezultat prevare veći je od onog koji je rezultat greške, jer prevara može uključivati manipulaciju, falsifikovanje, namerne propuste, lažno predstavljanje ili zaobilaženje unutrašnjih kontrola.
- Osiguramo da razumemo unutrašnju kontrolu relevantnu za reviziju, radi izrade revizorskih postupaka koji su prikladni, ali ne u svrhu izražavanja mišljenja o efektivnosti interne kontrole Ministarstva Odbrane.
- Procenimo prikladnost korištenih računovodstvenih politika i razumnost računovodstvenih procena i povezanih otkrivanja izvršene od strane menadžmenta.
- Procenimo ukupnu prezentaciju, strukturu i sadržaj finansijskih izveštaja, uključujući obelodanjivanja, da bi se osigurali da finansijski izveštaji prikazuju transakcije i osnovne događaje realno i tačno.

Između ostalog, komuniciramo sa menadžmentom i odgovornima za upravljanje, i u vezi sa obimom i vremenom revizije i važnim nalazima revizije, uključujući sve značajne nedostatke interne kontrole koje identifikujemo tokom revizije.

Od pitanja koja su preneti menadžmentu, identifikujemo ona pitanja koja su bila najrelevantnija u reviziji finansijskih izveštaja tekućeg perioda i koja se smatraju ključnim revizorskim pitanjima. Izveštaj revizije objavljuje se na veb stranici NKR-a, sa izuzetkom informacija koje su klasifikovane kao osetljive ili zbog drugih zakonskih i administrativnih zabrana, u skladu sa važećim zakonodavstvom.

2 Nalazi i preporuke⁴

Tokom revizije, uočili smo oblasti za potencijalno poboljšanje, uključujući internu kontrolu, koje su predstavljene u nastavku za vaše razmatranje u obliku nalaza i preporuka.

Ministarstvo je utrošilo oko 87% završnog budžeta ili 177,943.593€ uz smanjenje realizacije od 8% u odnosu na 2022. Oblasti sa najizraženijim problemima se odnose na upravljanje procesima kao što su: kašnjenja u realizaciji projekata i nedostaci u upravljanju njihovim. Ostali nedostaci u finansijskom upravljanju bili su nedostatak nadoknade plata u skladu sa zakonima na snazi, kašnjenje u plaćanju faktura i nepravredno predstavljanje imovine (zaliha).

Ovi nalazi i preporuke imaju za cilj da izvrše neophodnu korekciju finansijskih informacija predstavljenih u finansijskim izveštajima, uključujući obelodanjivanja u obliku napomena sa objašnjenjima, kao i da poboljšaju unutrašnje kontrole u vezi sa finansijskim izveštavanjem i usklađenosti sa ovlašćenjima u vezi sa upravljanjem sredstvima u javnom sektoru.

Ovaj izveštaj je rezultirao sa pet (5) preporuka, od kojih su dve (2) nove preporuke, jedna (1) ponovljena preporuka i dve (2) delimično ponovljene. Mi ćemo pratiti (pregledati) ove preporuke tokom revizije sledeće godine.

Što se tiče statusa preporuka iz prethodne godine i stepena njihovih sprovođenja, vidi poglavlje 4.

2.1 Ostala pitanja finansijskog upravljanja i usklađenosti

2.1.1 Plate i dnevnice

Završni budžet za plate i dnevnice je 36,757,706€, od čega je utrošeno 36,754,944€ ili oko 100%. Broj zaposlenih prema budžetu iznosio je 4,884, dok je na kraju godine njihov broj iznosio 4,710.

Pitanje A1 - Nepotpuna naknada za prekovremeni rad

Nalaz

Zakonom o platama u javnom sektoru, članom 36. utvrđeno je da javni službenici i druge kategorije zaposlenih koji su plaćeni iz državnog budžeta primaju naknadu u novčanoj vrednosti ili uz odmor za rad kod staratelja, rad noću i van radnog vremena, rad vikendom, rad državnim praznicima. Međutim, od poslodavca mogu da zahtevaju i da se umesto naknade zarade, naknada vrši uz slobodne dane.

Dok Uredba (MO) br. 10/2019 Što se tiče rasporeda rada u Kosovskim bezbednosnim snagama, utvrđuje se da puni raspored rada traje četrdeset (40) sati nedeljno ili osam (8) sati dnevno, a pripadnici KBS-a su dužni da se pridržavaju ovog rasporeda. Radno vreme za pripadnike KBS je od 08:00 do 16:00 časova, od ponedeljka do petka.

U nedostatku budžeta, Ministarstvo primenjuje naknadu sa slobodnim danima. Prilikom analize prekovremenog rada pripadnika KBS koji obavljaju ovu delatnost, uočili smo da naknada slobodnim danima u slučajevima kada se čuvaju staratelji ne reguliše nijednom pismenom procedurom o pravima koja pripadnici imaju na odmor kada oni su radnici obezbeđenja noću ili vikendom. Ne postoji pisani postupak koji precizira kako se prekovremeni rad obračunava da bi se nadoknadio slobodnim danima. Na osnovu analiziranih podataka može se videti da KBS primenjuje davanje jednog slobodnog dana čak i u slučajevima kada se staraju više od 24 sata uz opravdanje nedostatka osoblja.

Nedostatak jasne regulative za obračun naknade za prekovremeni rad sa slobodnim danima bio je uzrok ovih odstupanja. Drugi razlog je bio obim posla i nedostatak kadrova.

Uticaj

Nepravilna nadoknada, bilo novčana ili sa danima godišnjeg odmora, osim što utiče na motivaciju članova, predstavlja i rizik da se Ministarstvo suoči sa tužbama koje bi imale finansijski uticaj, prouzrokujući druge sudske/izvršne troškove.

Preporuka A1

Ministar treba da razmatra važeće uredbe o radnom vremenu tako što će ih prilagoditi svojoj delatnosti i obezbediti jasnu regulativu u pogledu naknade za prekovremeni rad sa slobodnim danima, kako bi svi članovi koji služe prekovremeni rad bili nadoknađeni u skladu sa važećim zakonima.

Odgovor Menadžmenta Entiteta (Slažu se)**2.1.2 Robe i Usluge i Komunalije**

Završni budžet za robu i usluge je bio 54,023,220€, od čega je utrošeno 51,294,341€ ili 95%. Oni se uglavnom odnose na gorivo za automobile, snabdevanje hranom i pićem (ne službeni ručkovi), snabdevanje odećom, municijom i vatrenim oružjem itd.

Pitanje A2 - Kašnjenja u isporuci i nedostaci u upravljanju lekovima**Nalazi**

Članom 2.1 ugovora za "Snabdevanje lekovima i medicinskim materijalom za potrebe KBS-a" u vrednosti od 67,754€, utvrđeno je da će rok za isporuku lekova biti 7 dana od dana izdavanja naloga za kupovinu od strane Ugovornog autoriteta.

Uredba Ministarstva finansija br. 02/2013 -o upravljanju nefinansijskom imovinom u budžetskim organizacijama, u članu 7. je određeno da sva kretanja nefinansijske imovine moraju biti potkrijepljena dokumentima kao što su: priznanice, izlazi i tek tada će se dokumentacija smatrati urednom ako je nastanak transakcije tačno dokazan i ako sadrži podatke o uzroku nastanka, datumu i mestu nastanka, vrsti nefinansijske imovine, iznosu, vrednosti i licima koja su izvršila transakciju.

- Iz analize isplate u iznosu od 17,984€ po navedenom ugovoru, vidi se da je narudžbenica izdata 09.11.2023. godine, dok su lekovi primljeni 07.12.2023. godine ili sa 20 dana zakašnjenja, za koje kasni nisu primenjene kazne kako je predviđeno ugovorom; i
- Upravljanje magacinom lekova se ne vrši preko e-imovine sistema. Puštanje lekova drugim kampovima ili pacijentima se ne vrši putem e-imovine, već u fizičkom obliku, i kao rezultat toga zalihe u magacinu e-imovine ostaju nepromenjene. Takođe, kao rezultat nepravilnog planiranja i upravljanja lekovima (jedinice koje traže lekove su tražile lekove bez tačnih informacija o zalihamu u skladištu) zalihe lekova sa isteklim rokom trajanja su se povećavale tokom godina i potencijalno će postojati dodatni trošak za njihovo odlaganje.

Kašnjenje u snabdevanju je rezultat lošeg upravljanja procesom od strane menadžera ugovora KSB-a.

Razlog zašto se lekovi ne oslobađaju iz e-imovine iz modula vojne bolnice je taj što centralni magacin KBS-a, gde se prima sva roba, nije pušteno u

modul e-imovine vojne bolnice. Dalje, jedinica koja je tražila ne daje narudžbu na osnovu zahteva drugih jedinica, već naručuje na osnovu plana distribucije koji ne garantuje da postoji potreba za svim naručenim lekovima.

Uticaj

Kašnjenja u isporuci lekova utiču na to da pacijenti pregledani od lekara neće moći da prime lekove u vreme kada su im potrebni. Sa druge strane, nepravilno planiranje i upravljanje lekovima, kao posledica nedostatka tačnih podataka o stanju zaliha u magacinu, utiče na nedostatak lekova koji su potrebni ili isteka onih koji ostaju u magacinu za dugo vremena.

Preporuka A2

Ministar mora preko ugovornih rukovodilaca da obezbedi da se prijem lekova vrši u dogovorenim rokovima kako bi lekovi bili dostupni na vreme, u suprotnom se primenjuju kazne za kašnjenje. Isto tako, planiranju i upravljanju zalihama mora da prethodi stvarna procena potreba jedinica zahteva, pružajući im tačne informacije o stanju zaliha u magacinu. Ulazak i izlazak lekova iz magacina treba da se vrši preko e-imovine kako bi u svakom trenutku bio jasan pregled.

Odgovor Menadžmenta Entiteta (Slažu se)

2.1.3 Kapitalne investicije

Završni budžet za kapitalne investicije je bio 112,799,387€, od čega je utrošeno 89,032,284€ ili 79%. Oni se odnose na investiciona unapređenja, vojnu opremu, džipove i kombibuse, zgrade, opremu informacionih tehnologija i drugu opremu.

Pitanje B1 - Kašnjenje u realizaciji projekata i nedostaci u njihovom upravljanju

Nalaz

U dva projekta smo identifikovali kašnjenja u izvođenju radova, dok je u jednom projektu bilo plaćenih pozicija, nezavršenih pozicija kao što su:

- Projekat "Izgradnja smeštajnog objekta Kazerma Istok" u vrednosti od 659,661€, planirano je da bude završen u roku od 365 kalendarskih dana, shodno članu 1.2 ugovora i članu 1.3 koji kaže da će „radovi početi dobijanjem dozvole od ugovornih rukovodilaca i završiti u skladu sa dinamičkim planom (datum odobrenja rada 01.09.2022) od strane Ugovornog autoriteta”.

Završetak ovog projekta odlaže se najmanje 3 meseca. Uzimajući u obzir razumna kašnjenja na osnovu dokaza koje je pružio menadžer projekta, planirano je da se realizacija projekta završi u decembru 2023. godine, ali smo tokom fizičkog pregleda primetili da projekat nije završen (fizički pregled mart 2024.) i radovi su ipak nastavljeni;

- Projekat „Renoviranje i izgradnja aneksa u Kasarni KBS u Pomoztinu” u vrednosti od 177,666€, potpisan od 21.06.2023 planirano je da bude završeno u roku od 120 radnih dana, prema članu 1.2 ugovora (početak radova je bio u 08.09.2023). Tokom fizičkog pregleda u martu 2024. godine, primetili smo da projekat još nije završen. Takođe, izvršenje uplate za treću situaciju u iznosu od 52,208€ pozicija 14.3 Izrada, isporuka i montaža PVC vrata 150x240cm u vrednosti od 360€, nije postavljeno iako je izvršena uplata za ovu poziciju; i
- U projektu „Izgradnja mosta 4- Baba i Boka – Đakovica” na poziciji 1.7 horizontalna i vertikalna signalizacija je predviđeno (Nabavka, transport i postavljanje saobraćajnih znakova, uključujući metalne stubove i njihovo betoniranje). Tokom fizičkog pregleda uočili smo da dva metalna stuba u vrednosti od 402€, iako su plaćena, nisu postavljena. Projekat je završen i tehnički primljen.

U projektu u Istoku do kašnjenja je prvobitno došlo zbog toga što objekat iz Komande Kopnene vojske (G4KFT) nije bio pušten na vreme i Operator je imao problema u fazi testiranja mehaničke opreme, ponovnog tretiranja izolacije i rušenja i restauracija keramičkih pločica.

Dok je u projektu u Pomoztinu, prema rečima rukovodioca ugovora, kašnjenja nastala zbog toga što su radovi izvođeni unutar objekta u kome su pripadnici Komande Narodne garde obavljali svoje svakodnevne poslove u objektu. Što se tiče ugradnje vrata, proizvođač ih još nije doneo, ali će vrata biti montirana u roku od dva dana, za koje za vreme dok smo bili na terenu nismo dobili dokaze da su postavljena.

Dalje pozicije za signalizaciju mosta prema menadžeru ugovora nisu uspostavljene jer je EO izvršio više posla.

Utica

Neuspeh da na vreme pripremi infrastrukturne uslove od strane KBS-a pokazuje da su projekti imali slabosti već od faze planiranja. Takođe, neizvođenje radova po ugovorenim uslovima, nepravilno vođenje ugovora, uzrokuje značajna kašnjenja u realizaciji. Ovo odražava neostvarivanje ciljeva predviđenih budžetom za tekuću godinu, te da ovakvi problemi mogu donijeti i finansijske poteškoće za narednu fiskalnu godinu, ograničavajući realizaciju novih projekata.

Preporuka B1

Ministar u koordinaciji sa KBS-om mora da obezbedi da su preduzete konkretne i blagovremene radnje za stvaranje preduslova za infrastrukturu kako bi se omogućilo ispunjenje svakog potpisanog ugovora. Takođe, ugovorni rukovodioci pravilno rukovode i isplate se vrše samo za izvedene radove prema uslovima predviđenim ugovorom.

Odgovor Menadžmenta Entiteta (Slažu se)

2.1.4 Kapitalna i nekapitalna imovina

Vrednost prikazana u GFI kapitalne imovine je 272,898,468€, ne kapitalne imovine je 3,015,82€, kao i akcija 10,089,415€.

Pitanje C1 - Nedostaci u upravljanju imovinom kroz sistem e-imovine

Nalaz

Prema Finansijskoj Uredbi MF br. 02/2013 -o upravljanje nefinansijskom imovinom, u članu 22 tačka 3 određeno je da će sva nefinansijska kapitalna i nekapitalna sredstva podleći stopama amortizacije. Dok član 24. Izveštavanje iste uredbe, tačka 3., utvrđuje da: Prezentacija nefinansijske imovine u godišnjim finansijskim izveštajima biće prikazana na osnovu neto knjigovodstvene vrednosti.

Mi smo primetili da u sistemu e-imovina deo imovine ispod 1,000€ nije obezvređen (imovina koja nije obezvređena ima vrednost od 2,069.753€). Ministarstvo nije imalo informaciju kolika bi trebalo da bude amortizovana vrednost ovih sredstava.

Takođe, imamo imovinu koja se pojavljuje u registru imovine ispod 1000€ sa netačnim opisom kao u slučaju, Laptop (25 komada) i računar (100 komada) u ukupnoj vrednosti od 70,000€ su registrovani kao Overboot Lightweight, CBRN, AFS i kit, C420 Plus Plus Paper W/Battery. Dalje, 20 komada prenosnog VHF radija i 50 drugih komada u vrednosti od 50,754€, u sistemu su predstavljene kao potrošni materijal, A4/160gr/M papir i RMC zastavica sa resama 100x80.

Prilikom obilaska centralnog magacina u vezi sa promenom naziva imovine, primetili smo da skladištari vrše prijem i registraciju robe prema nazivu imovine i ispravno, ali se razlikuje imenovanje kod izveštaja na osnovu vrednosti, ali vrednosti se ne menjaju.

Razlozi za generisanje izveštaja sa pogrešnim opisima uprkos pravilnoj registraciji od strane magacionera, nisu istraživani i analizirani od strane osoblja Ministarstva da bi se identifikovao problem. Takođe, nismo uočili nijedan zahtev za konkretnu pomoć od strane održavaoca sistema e-imovine za rešavanje ovog problema.

Uticaj

Neamortizacija imovine utiče da informacije predstavljene u GFI budu nepotpune i netačne i kao rezultat imamo precenjivanje neto imovine. S druge strane, nepravilno funkcionisanje sistema elektronske imovine otežava upravljanje i kontrolu raspoloživih imovina, stvara zabunu u pogledu vrste i klasifikacije imovine i povećava rizik od gubitka i zloupotrebe imovine.

Preporuka C1

Ministar mora da obezbedi preko finansijskog menadžera da imovina ispod 1000€ bude u potpunosti i tačno prikazana u GFI. Takođe, Ministarstvo treba da izgradi efikasnu saradnju sa održavaocem sistema e-imovine za otklanjanje grešaka tokom cele godine kako bi sistem e-imovine tačno generisao registrovanu imovinu.

Odgovor Menadžmenta Entiteta (Slažu se)**2.1.5 Neplaćene obaveze**

Bilans obaveza na kraju 2023. godine je bio 14,385,507€. Ove obaveze su prenete za isplatu u 2024. Vrednost obaveza za kapitalne troškove od 12,230,000€ je nastala kao rezultat vraćanja uplata od Centralne banke Kosova, pošto posrednička banka nije završila transakciju dana vreme.

Pitanje C2 - Kasno plaćanje računa**Nalaz**

Prema članu 39.1 Zakona br. 03/L-048 o UOJRF, svaki važeći račun i zahtev za plaćanje za isporučenu robu i usluge i/ili radove za budžetsku organizaciju moraju biti plaćeni u roku od trideset (30) kalendarskih dana nakon prijema računa, mi smo identifikovali da:

Tri račune u iznosu od 93,346€ su plaćene sa zakašnjenjem, u rasponu od 10-25 dana, i dva računa u iznosu od 1,469€, iako su primljene početkom novembra 2023. godine, do marta 2024. godine (dok smo bili u reviziji), nisu bili plaćeni.

Razlozi kašnjenja su različiti, kao što su neslanje računa kancelariji za finansije na vreme, zatvaranje roka za plaćanje, i kašnjenje u registraciji ekonomskih operatera u ISUFK.

Uticaj

Kašnjenje u realizaciji isplata u navedenom roku može dovesti do tužbe Ministarstva od strane ekonomskih operatera, izazivajući dodatne troškove izvršenja. Ujedno, ovo izražava i neefikasnu kontrolnu funkciju u ministarstvu u pogledu procesa plaćanja.

Preporuka C2

Ministar mora da obezbedi da se sve obaveze isplate u zakonskom roku, kako je to zakonom definisano, kako bi se izbegli dodatni troškovi kao rezultat plaćanja putem izvršnog ili sudskog postupka.

Odgovor Menadžmenta Entiteta (Slažu se)

3 Rezime informacija za planiranje i sprovođenje budžeta

U ovom poglavlju dali smo sažetak informacija o izvorima budžetskih sredstava, utrošku sredstava i prikupljenim prihodima, po ekonomskim kategorijama. Ovo je ilustrovano kroz sledeće tabele i grafikone:

Tabela 1. Rashodi prema izvorima budžetskih sredstava (u €)

Opis	Početni budžet	Završni budžet ⁷	2023 Troškovi	2022 Troškovi	2021 Troškovi
Izvor sredstva	123,227,261	204,718,312	177,943,593	137,592,675	91,615,107
Vladine grantovi-budžet	123,227,261	204,718,312	177,943,593	137,592,665	91,267,418
Spoljne donacije	0	0	0	10	347,689

Završni budžet je veći od početnog budžeta za 81,491,051€. Promene budžeta su nastale kao rezultat revizije budžeta i vladinih odluka.

Ministarstvo je u 2023. godini utrošilo 87% završnog budžeta ili 177,943,593€ sa manjim procentom ostvarivanjem nego u 2022. godini. Objašnjenja za sadašnje stanje su prikazana detaljnije u sledećoj tabeli.

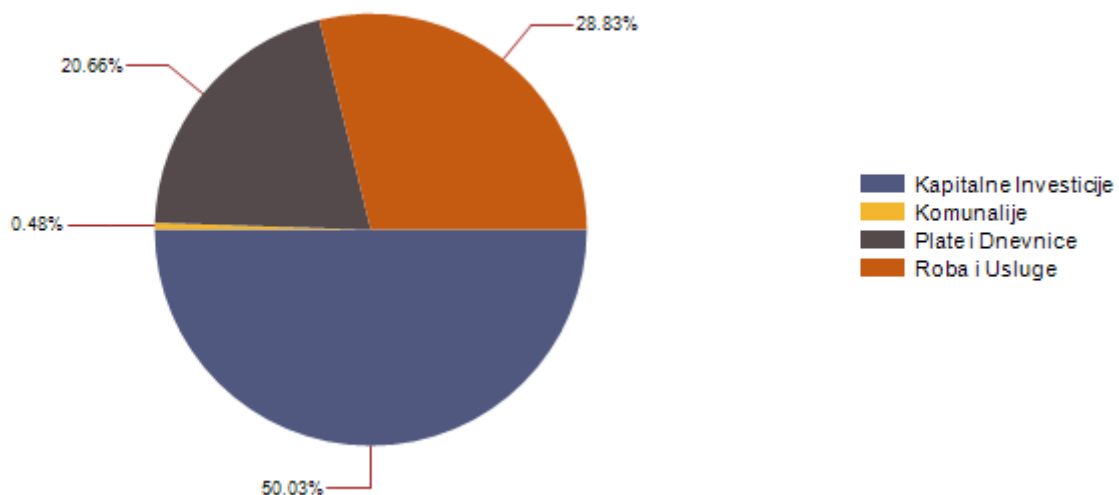
Tabela 2. Rashodi sredstava po ekonomskim kategorijama (u €)

Opis	Početni budžet	Završni budžet	2023 Troškovi	2022 Troškovi	2021 Troškovi
Rashodi sredstava po ekonomskim kategorijama	123,227,261	204,718,312	177,943,593	137,592,675	91,615,107
Plate i dnevnice	32,103,815	36,757,706	36,754,944	29,121,779	25,930,519
Robe i usluge	42,046,600	54,023,220	51,294,124	13,788,259	8,196,552
Komunalije	1,138,000	1,138,000	862,240	782,841	758,968
Kapitalne investicije	47,938,846	112,799,387	89,032,284	93,899,796	56,729,068

Objašnjenja za promene u budžetskim kategorijama su data u sledećem:

- Završni budžet za plate i dnevnice u odnosu na početni budžet je odlukom Vlade povećan za 4,653,891€. Ostvarivanje završnog budžeta bila je blizu 100%. Povećanje budžeta je rezultat nedostatka sredstava za isplatu plata za mesec oktobar, novembar i decembar za 629 novoprimljenih. Takođe, stupanjem na snagu Zakona br. 08/L-196 Za plate u javnom sektoru od februara 2023. godine, plate podoficira i plate IT stručnjaka su značajno povećane. Sve ove transakcije su imaju dodatne finansijske implikacije;

- Završni budžet za robe i usluge u poređenju sa početnim budžetom povećan je za 11,976,620€. Povećanje budžeta za robu i usluge dolazi od odluka Vlade o plaćanju carinskih obaveza i nabavci vojske. Ostvarivanje završnog budžeta bila je 95%. U odnosu na prethodnu godinu došlo je do povećanja rashoda u ovoj kategoriji za 37,506,082€ i da se povećanje rashoda odnosi na odobravanje avansa (za vojne nabavke) do sto odsto (100%), koji se odnose na delatnost u vezi sa odbranom i bezbednošću Republike Kosovo;
- Završni i početni budžet za Komunalije je bio 1,138,000€. Realizacija završnog budžeta je bio 76%; i
- Završni budžet za kapitalne investicije u poređenju sa početnim budžetom povećan je za 64,860,541€. Povećanje budžeta za kapitalne investicije dolazi od odluka Vlade o pokriću ugovornih obaveza, plaćanju carinskih obaveza i za nabavku vojske. Realizacija je bila 79%, jer je propala aktivnost nabavke (klasifikovana aktivnost) za kamion, za šta je planirano oko 9,300,000€, kao i vraćanje uplate od CBK-a kao rezultat toga što banka nije izvršila transakciju na vreme posredstvom, u iznosu od 12,300,000€. U odnosu na prethodnu godinu, došlo je do smanjenja rashoda iz ove kategorije za 4,867,512€, što se uglavnom odnosi na budžetski dodatak za robu i usluge za nabavku vojske.

U 2023. godini Ministarstvo nije ostvarilo prihode, jer nije bilo aktivnosti, ali je bilo povrata budžeta u iznosu od 170,332€ i ove su evidentirane kao prihodi prethodne godine. Razlog za vraćanje ovog budžeta bio je rezultat prekida školovanja od nekih kadeta itd.

Tabela 3. Prihodi (u €)

Opis	Početni budžet	Konačni budžet	2023 Prikupljanje	2022 Prikupljanje	2021 Prikupljanje
Ukupno prihodi	116,484	116,484	170,332	165,919	6,175
Neporeski prihodi	116,484	116,484			
Ostali prihodi	0	0	170,332	165,919	6,175

4 Napredak u sprovođenju preporuka

Revizorski izveštaj za GFI za 2022. je rezultirao sa sedam (7) preporuka. MO je pripremiло Akcioni plan koji predstavlja način na koji će sprovođiti date preporuke. Takođe je 30. septembra i 15. marta dostavila Izveštaj o napretku u sprovođenju preporuka.

Do kraja naše revizije 2023. godine, uočili smo da su četiri (4) preporuke sprovedene, jedna (1) ponovljena preporuka, a dve (2) su delimično sprovedene kao što je prikazano na grafikonu 2 ispod. Za potpuniji opis preporuka i načina na koji su one adresirane, pogledajte Tabelu 4 (ili Tabelu preporuka).

Treba napomenuti da je pitanje avansa za dobra i usluge koji su uticali na prošlogodišnje mišljenje Ministarstvo obrađivalo i regulisalo Zakonom o budžetu za 2023. godinu u tački 5. člana 13. „Avansi za projekte i aktivnosti“. dozvoljavaju se do 100% budžetskih izdvajanja za tekuću godinu koja se odnose na odbranu i bezbednost Republike Kosovo.

Grafikon 2. Napredak u sprovođenju preporuka iz prethodne godine

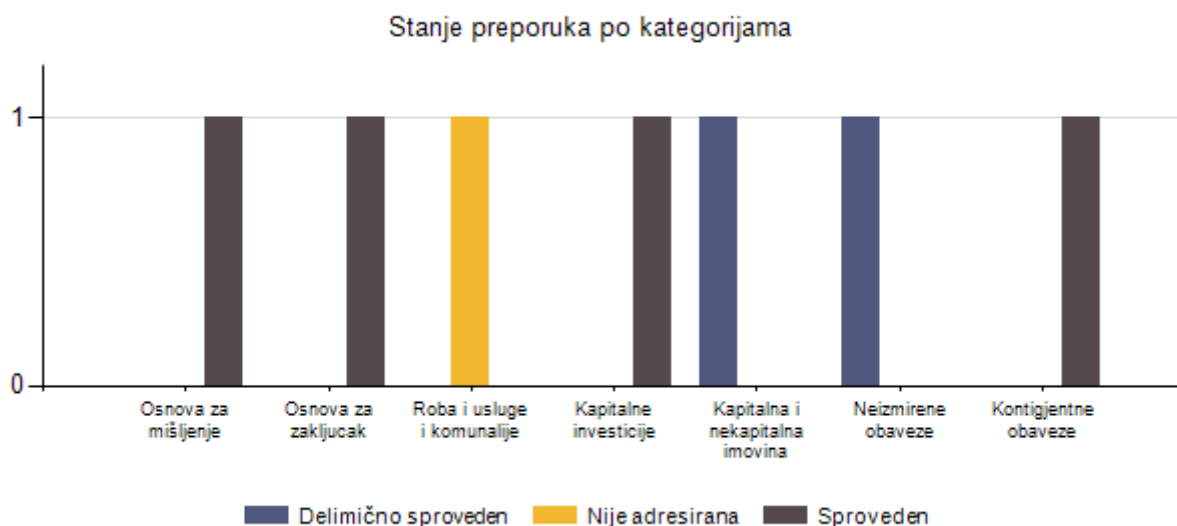

Tabela 4 Rezime preporuka iz prethodne godine

Br	Oblasti revizije	Preporuke u 2022 godini	Preduzeti postupci	Status
1.	Osnova za mišljenje	Ministar mora da obezbedi da postoje efikasne kontrole kako bi se sprečilo zatvaranje avansa pre nego što su usluge obuke primljene prema sporazumu. Takođe, treba obezbediti delotvoran nadzor u pogledu prihvatanja obuka za koje je dat avans.	Zatvaranje avansa roba i usluga regulisano je Zakonom o budžetu za 2023. godinu u tački 5. člana 13. „Avansi“, gde su avansi za projekte i aktivnosti dozvoljeni do 100% budžetskih izdvajanja za tekuću godinu koja se odnose na odbranu. i bezbednost Republike Kosovo.	Sprovedena
2.	Osnov za zaključak	Ministar mora da obezbedi preko rukovodioca nabavke i jedinica koje zahtevaju da se pre pokretanja aktivnosti nabavke izvrši istraživanje tržišta i da se izvrši adekvatno planiranje svake aktivnosti nabavke. Primena pregovaračkog postupka bez objavljivanja koristi se za dodelu bilo koje vrste ugovora, ako okolnosti opravdavaju korišćenje ovog postupka, što je moguće transparentnije i eliminišući ograničenje konkurencije. Isto tako, mora se obezbediti da se primenjuju kazne zbog značajnih kašnjenja u isporuci robe.	Za 2023. nismo uočili takve slučajeve.	Sprovedena
3.	Robe i usluge i komunalije	Ministar, u koordinaciji sa KBS-om, mora da obezbedi da su preduzete konkretne i blagovremene radnje za stvaranje preduslova za infrastrukturu kako bi se omogućilo ispunjenje svakog potpisanog ugovora prema predviđenim uslovima.	Tokom 2023. godine identifikovali smo takve slučajeve, u kategoriji kapitalnih investicija.	Nije adresirano
4.	Kapitalne investicije	Ministar, preko rukovodioca nabavke i jedinica koje zahtevaju, mora da obezbedi da kriterijumi u dosijeu tendera budu konkretni, jasni, merljivi i da se traženi dokazi odnose na te kriterijume.	Tokom revizije za 2023. nismo uočili takve slučajeve.	Sprovedena

5.	Imovine	Ministar mora da obezbedi preko službenika za e-imovinu da su greške ispravljene kako bi imovina bila ispravno predstavljena u PFV. Isto tako, sva sredstva koja su stečena-preneta iz drugih BO moraju imati izvorne dokumente.	Izvršene su neke ispravke, ali smo i dalje uočili druge probleme u sistemu elektronske imovine.	Delimično sprovedena
6.	Neizmirene obaveze	Ministar mora da obezbedi da se sve obaveze isplate u zakonskom roku i da rukovodioci ugovora moraju da vode računa o rokovima ugovora, kako bi izbegli dodatne troškove kao rezultat plaćanja putem izvršnog ili sudskog postupka. Takođe, prilikom primanja računa mora se voditi računa da se izbegnu moguća odstupanja između računa i ugovora.	Kasnilo je i plaćanje računa u 2023. godini, ali vredi napomenuti da ove godine, iako je bilo kašnjenja, nije bilo dodatnih prinudnih naplata.	Delimično sprovedena
7.	Potencijalne obaveze	Ministar mora da obezbedi koordinaciju između pravne kancelarije i finansijskog direktora tako da se potencijalne obaveze ažuriraju i prezentuju u skladu sa zahtevima uredbe za godišnje finansijsko izveštavanje.	Za 2023. nismo uočili takve nedostatke.	Sprovedena

****Ovaj Izveštaj je prevod sa originalne verzije na albanskom jeziku. U slučaju nedoslednosti prevladava verzija na albanskom jeziku.***

Vlora Spanca, Generalna Revizorka

Zukë Zuka, Pomočnica Generalne Revizorke

Faruk Rrahmani, Direktor revizije

Ariana Berisha Rexhëbeqaj, Vođa tima

Gazmend Namani, Član tima

Adelina Selmani, Član tima

Dodatak I: Pismo potvrde

REPUBLIKA E KOSOVËS - REPUBLIKA KOSOVA - REPUBLIC OF KOSOVO			
ZYRA KOMBËTARE E AUDITIMIT			
NACIONALNA KANCELARIJA REVIZIJE / NATIONAL AUDIT OFFICE			
DATA E DORËZIMIT: 13-05-2024			
Nr. Prot.	Nr. Klasif.	Nr. Prot.	Nr. Klasif.
03	17	507	2

REPUBLIKA E KOSOVËS - REPUBLIKA KOSOVA - REPUBLIC OF KOSOVO			
MINISTRIA E MBROJTJES / MINISTARSTVO OBRANE / MINISTRY OF DEFENSE			
Nr. Prot.	Nr. Klasif.	Nr. Prot.	Nr. Klasif.
1404	2		
Data: 13 / 05 / 2024			
Prishtine / a			

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government
Ministria e Mbrojtjes
Ministarstvo Obrane / Ministry of Defense

DATE/A:	13.05.2024
REFERENC-Ë:	1/320/2024
PËR/ZA/TO:	Zyrën e Kombëtare të Auditimit
CC:	Gafurr Dugolli, U.d Sekretar i Përgjithshëm në MM
PËRMES/PREKO/THROUGH:	
NGA/OD/FROM:	Ejup Maqedonci, Ministër i Mbrojtjes
TEMA/SUBJEKAT/SUBJECT:	Konfirmimi i pranimit të draft-raportit të auditimit 2023!

Të nderuar/a,

Bashkangjitur kësaj shkrese ju dërgojmë letër konfirmimin për pajtueshmërinë me gjetjet e Auditorit të Përgjithshëm për vitin 2023, dhe konfirmojmë se kemi pranuar draft-raportin e ZKA për auditimin e pasqyrave financiare të Ministrisë së Mbrojtjes.

Me respekt!

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government
Ministria e Mbrojtjes
Ministarstvo Obrane / Ministry of Defense

LETËR E KONFIRMIMIT

Për pajtueshmërinë me gjetjet e Auditorit të Përgjithshëm për vitin 2023
dhe për zbatimin e rekomandimeve

Për: Zyrën e Kombëtare të Auditimit

Të nderuar,

Përmes kësaj shkrese, konfirmoj se:

- kam pranuar draft raportin e Zyrës Kombëtare të Auditimit për auditimin e Pasqyrave Financiare të **Ministrisë së Mbrojtjes**, për vitin 2023 (në tekstin e mëtejshëm "Raporti");
- pajtohem me gjetjet dhe rekomandimet dhe nuk kam ndonjë koment për përmbajtjen e Raportit në perjashtim .
- brenda 30 ditëve nga pranimi i Raportit final, do t'ju dorëzoj një plan të veprimit për zbatimin e rekomandimeve, i cili do të përfshijë afatet kohore dhe stafin përgjegjës për zbatimin e tyre.

Ejup Maqedonci, Ministër i Mbrojtjes,

Data: 13.Maj.2024.

Me respekt

Dodatak II: Objašnjenja različitih vrsta mišljenja revizije primenjenih od strane NKR i drugih delova Izveštaja Revizije

Izveštaj revizora o finansijskim izveštajima⁸ treba da sadrži mišljenje o finansijskim izveštajima, na osnovu zaključaka izvedenih iz dokaza dobijenih tokom revizije. Kada se revizija vrši radi procene usklađenosti sa drugim zakonima i propisima, revizori imaju dodatnu odgovornost da izveštavaju o usklađenosti sa nadležnim organima⁹, što rezultira zaključkom o usklađenosti.

U cilju utvrđenja da li je mišljenje o finansijskim izveštajima modifikovano ili nije modifikovano, revizor treba da obezbedi da rezultati revizije uključuju otkriveni ne materijalni ili otvorene druge nepravilne izjave proširene ili jedan (ili više) moguće pretpostavljenom u slučaju ograničenja delokruga.

Pogrešno prikazivanje je razlika između prijavljenog iznosa, klasifikacije, prezentacije ili obelodanjivanja artikla finansijskog izveštaja i količine, klasifikacije, prezentacije ili obelodanjivanja koja zahteva da artikal bude u skladu sa primenljivim okvirom finansijskog izveštavanja. Pogrešna prikazivanja mogu nastati iz greške ili prevare.

(odlomak od MSVIR 200)

Forma mišljenja

Ne-modifikovano mišljenje

Formuliše se kada nisu pronađene pogrešne izjave ili neusklađenosti ili su pronađene pogrešne izjave ili neusklađenosti, jedna ili objedinjena, što nije jednaka sa ili ne premašuje nivo materijalnosti finansijskih izveštaja u celini ili pogrešnih prikazivanja i/ili odstupanja otkrivena u određenoj klasi transakcija nije jednaka ili premašuje nivo najnižeg materijalnosti utvrđen za tu klasu transakcija. Takođe se formuliše ako nema ograničenja obima ili kada ograničenje obima ne može dovesti do izbegavanja značajnih pogrešnih prikazivanja i / ili ne usklađivanja.

Ograničenje obima nastaje kada revizor nije u mogućnosti da prikupi dovoljno revizijskih dokaza da bi zaključio da finansijski izveštaji u celini su slobodni od materijalnog pogrešnog prikazivanja.

Revizor treba da izrazi **jedno ne-modifikovano mišljenje revizije** ukoliko se zaključi da su finansijski izveštaji pripremljeni, sa svih materijalnih gledišta u skladu sa važećim finansijskim okvirom.

Promene mišljenja u revizorskom izveštaju

Revizor treba da modifikuje mišljenje revizije na revizorskom izveštaju ukoliko se zaključi da, na osnovu prikupljenih dokaza revizije, finansijski izveštaji kao celina nisu bez materijalnih grešaka, ili nije u mogućnosti da dobije dovoljno odgovarajućih dokaza revizije da bi zaključio da su finansijski izveštaji kao celina bez materijalno pogrešnih prikazivanja i/ili ne usklađenost, revizor treba da modifikuje mišljenje u izveštaju revizije.

Modifikovana mišljenja mogu biti.

- Kvalifikovane,
- Protivne, il
- Odbijene

Kvalifikovano mišljenje

Formuliše se kada se otkriju pogrešna prikazivanja i / ili odstupanja, pojedinačni ili agregat koji je jednak ili premašuje nivo značajnosti finansijskih izveštaja u celini ili kada su pogrešna prikazivanja i / ili neslaganja otkrivena unutar date klase transakcija jednaka ili prevaziđe nivo niže značajnosti utvrđenog za tu klasu transakcija. Takođe je formulisan ako ne postoji ograničenje obima koje ne može dovesti do izbegavanja značajnih pogrešnih prikazivanja.

Protivno mišljenje

Formuliše se kada se otkriju pogrešna prikazivanja i / ili neusklađenosti, pojedinačna ili agregat, što premašuje nivo značajnosti finansijskih izveštaja u celini ili kada se pogrešno prikazivanje i / ili neusaglašenosti otkrivena u okviru određene klase transakcija daleko premašuju nivo nižeg materijalnosti utvrđen za tu klasu transakcija.

“Rasprostranjena” je termin koji se koristi u kontekstu grešaka i / ili neusklađenosti da bi se opisali efekti grešaka i / ili neusklađenosti na finansijske izveštaje ili potencijalni efekti grešaka i / ili neusklađenosti na finansijskim izveštajima, ako postoje takvi, koji nisu otkriveni zbog nemogućnosti pribavljanja dovoljno adekvatnih revizorskih dokaza. Rasprostranjeni efekti u finansijskim izveštajima su oni koji su, po revizorovoj proceni:

- a) Ne ograniče se samo na elemente, račune ili određene stavke finansijskih izveštaja
- b) Ako se tako ograniče, predstavljati ili može predstavljati značajan deo finansijskih izveštaja; ili
- c) U vezi sa obelodanjivanjima, su od suštinskog značaja za razumevanje finansijskih izveštaja.

Odricanje od mišljenja

Formuliše se kada ograničenje obima, tj. nemogućnosti da obezbede dovoljne odgovarajuće revizorske dokaze, je materijalne ili raširene prirode.

Paragrafi Isticanja Pitanja i paragrafi Ostalih Pitanja na revizorskom izveštaju

Ukoliko revizor smatra potrebnim da skrene pažnju na pitanje prikazano ili obelodanjeno na finansijskim izveštajima koja je od velikog značaja za njihovo razumevanje finansijskih izveštaja, ali postoje dovoljno prikladnih dokaza da to pitanje nije materijalno pogrešno prikazano na finansijskim izveštajima, revizor će u revizorskom izveštaju uključiti jedan paragraf o Isticanju Pitanja. Isticanje

Pitanja se treba odražavati samo na informaciju prikazanu ili obelodanjenu na finansijskim izveštajima.

Paragraf o isticanju pitanja treba:

- da se uključi odmah nakon mišljenja revizije;
- da koristi naslov "Isticanje Pitanja" ili neki drugi prikladni naslov;
- da uključi jasnu referencu na pitanje koje se ističe i da naznači gde se mogu naći relevantna obelodanjivanja na finansijskim izveštajima koja u potpunosti opisuju to pitanje; i
- ukazati da revizorsko mišljenje nije modifikovano u odnosu na istaknuto pitanje.

Ukoliko revizor smatra neophodnim da komunicira određeno pitanje, osim onih koje su predstavljene ili obelodanjene u finansijskim izveštajima, koja po prosudi revizora je važna za korisniku u cilju shvatanja revizije, odgovornosti revizora ili revizorski izveštaj, a pod uslovom da to nije zabranjeno zakonom ili pravilima, treba da se pripremi paragraf sa naslovom "Ostala Pitanja", ili nekim drugim pogodnim naslovom. Ovaj paragraf treba da se pojavi odmah iza mišljenja i nakon svakog pasusa kod Isticanja Pitanja.

Poslednje beleške

- ¹ Usklađenost sa vlastima – poštovanje svih zakona, pravila, uredba, standarda i praksi relevantno dobro u javnom sektoru
- ² Ostali izveštaji su zahtev člana 8 Uredbe 01/2017 o godišnjem finansijskom izveštavanju
- ³ Kolektivno se naziva usklađenost sa vlastima.
4. Pitanje A i Preporuka A – znači nova pitanja i preporuke
Pitanje B i Preporuka B – znači ponovljena pitanja i preporuke
Pitanje C i Preporuka C- označavaju delimično ponovljena pitanja i preporuke.
- 5 Radno vreme za pripadnike KSB-a je od 08:00 do 16:00 časova, od ponedeljka do petka.
6. Sredstva koja su od 2007.godine. do danas.
7. Završni budžet – budžet odobren od strane Skupštine, a zatim usklađen od strane Ministarstva finansija
8. Finansijski izveštaji u javnom sektoru takođe uključuju izveštaj(e) o izvršenju budžeta.
9. Usklađenost sa vlastima: usklađenost sa zakonima, uredba, standardima ili dobrim praksama.